

»Mladi za napredek Maribora 2019«
36. srečanje

ALI POZNAŠ DEJAVNIKE, KI VPLIVAJO NA VIŠINO ŠKOD PO DIVJADI?

Raziskovalno področje: LESARSTVO IN GOZDARSTVO

Raziskovalna naloga

PROSTOR ZA NALEPKO

Avtor: VALENTINA ŠMID

Mentor: MATEJA KIŠEK

Šola: LESARSKA ŠOLA MARIBOR

Število točk: 162

Mesto: 2

Priznanje: zlato

Maribor, 2019

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici za vso svetovanje, prevod povzetka, napotke in spodbude pri raziskovalni nalogi. Zahvala tudi profesorici za lektoriranje in vsem, ki so mi pomagali pri stroki.

Zahvaljujem se svoji družini, ki so mi v času pisanja raziskovalne naloge stali ob strani, me spodbujali in motivirali.

POVZETEK

Za raziskovalno nalogo z naslovom *Ali poznaš dejavnike, ki vplivajo na višino škod po divjadi?* sem se odločila zato, ker me je zanimalo, kako dobro poznam pojem škoda in pa predvsem da raziščem, kateri dejavniki vplivajo na škodo po divjadi. Območje, kjer sem ugotavljala oz. delala raziskavo, je Savinjsko-Kozjansko lovskoupravljalsko območje. Obravnavala sem dve vrsti, ki povzročata največ škode – srnjad in divjega prašiča.

Glavni namen raziskovalne naloge je pojasniti povezavo med višino škode in vremenskimi vplivi ter višino odvzema v povezavi s škodo po divjadi. Izsledki raziskave lahko bistveno vplivajo na odločitve načrtovalcev odvzema divjadi. Hkrati pa bo javnost seznanjena z različnimi vidiki upravljanja z divjadjo in škodo po njej. Zaradi pomanjkanja informacij si širša družba tematiko pojavljanja škod razlaga po svoje, brez strokovno utemeljenih dejstev.

Predvidevamo, da bi se višje temperature, ki so posledica podnebnih sprememb, lahko odrazile v milejših zimah in pogostejših semenskih letih gozdnih drevesnih vrst, kar pomeni več hrane in boljšo možnost preživetja divjega prašiča in srnjadi. Divji prašiči so vrsta divjadi, kjer višina odstrela med leti izrazito niha. Odstrel prašičev tudi ni omejen navzgor, pričakujemo, da večji odstrel divjih prašičev pomeni večjo gostoto živali v populaciji in posledično večji pritisk na kmetijske površine in višje škode.

Srnjad je vrsta divjadi, ki ima strogo določeno višino odstrela. Večji odvzem iz lovišča pa se zgodi v letih, ko je tudi več škod, saj je takrat gostota v populaciji srnjadi večja in je posledično tudi večji povoz divjadi (kar spada v skupen odvzem iz lovišč).

ABSTRACT

This research has a title: Do you know the factors that influence the level of damage of the game? I decided for his theme because I was wondering if I know this theme very well. The area of research was Savinjsko-Kozjansko. I have dealt with two species that cause the greatest damage in this area – roe deer and wild boar.

The main purpose of this research is to clarify link (1) between the amount of damage and weather effects and link (2) between the number of animals, which was taken from the hunting ground and amount of damage. The results of this research can have a significant impact on the decisions of experts, which planning take away from the hunting ground. At the same time, the public will be notified with various aspects of wildlife management and damage. Due to the lack of information, the wider society interprets this theme in its own right, without professionally substantiated facts.

It is assumed, that higher temperature could reflected in milder winters and more frequent fruit seasons of forest tree species. This mean more food and a better chance for surviving of wild boar and roe deer. Wild boars are species, where their cull varies greatly over the years. The removal of wild boars from the hunting ground is not limited upwards: a large number of shot animals also mean a highest density of animals in population and, consequently, greater pressure on agricultural areas and higher damage.

Roe deer are species which have a strictly determined number of shooting animals. However, the bigger harvest from the hunting ground occurs in the years when there are also more damages.

KAZALO

POVZETEK	3
ABSTRACT	4
1 UVOD	8
1.1 Opredelitev področja in namen raziskovalne naloge.....	9
1.2 Opredelitev problema in cilji v raziskovalni nalogi	9
1.2.1 Cilji raziskovalne naloge	9
1.2.2 Hipoteze	10
2 PREGLED OBJAV	11
2.1 Živalske vrste	11
2.1.1 Divji prašič (<i>Sus scrofa</i> L.)	11
2.1.2 Srnjad (<i>Capreolus capreolus</i> L.).....	14
2.2 Škoda po divjadi.....	15
2.3 Lovska družina	16
2.3.1 LD Bohor – Planina pri Sevnici	17
2.4 Savinjsko-Kozjansko lovskoupravljavsko območje.....	18
3 METODOLOGIJA.....	20
3.1 Pridobivanje podatkov.....	20
3.2 Metode dela	20
4 REZULTATI.....	21
4.1 Škode po divjadi.....	21
4.2 Višina odvzema	24
4.3 Vremenske razmere	27
5 RAZPRAVA	31
5.1 Vpliv vremenskih razmer na višino škode	31
5.2 Povezava med odvzemom divjadi in višino škode.....	32

5.3 Možni ukrepi za zmanjšanje škode	32
6 DRUŽBENA ODGOVORNOST	34
7 ZAKLJUČEK.....	35
8 PRILOGE.....	36
9 VIRI IN LITERATURA	42

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Prikaz 10-letne škode povzročene s strani divjih prašičev.	21
Graf 2: Prikaz 10-letne škode povzročene s strani srnjadi.	22
Graf 3: Prikaz 10-letne škode s strani divjih prašičev in srnjadi.....	22
Graf 4: Prikaz 10-letne škode s strani srnjadi, jelenjadi, gamsov, jazbecev in sivih vran.	23
Graf 5: Prikaz 10-letnega odvzema divjih prašičev.	24
Graf 6: Prikaz 10-letne škode in odvzema divjih prašičev.....	25
Graf 7: Prikaz 10-letnega odvzema srnjadi.	25
Graf 8: Prikaz 10-letne škode in odvzema srnjadi.	26
Graf 9: Prikaz 10-letne škode na posameznih kulturah.....	27
Graf 10: Prikaz 10-letne povprečne temperature in količino padavin.	28
Graf 11: Prikaz 10-letne škode divjih prašičev in povprečne temperature.	28
Graf 12: Prikaz 10-letne škode povzročene od srnjadi in povprečne temperature.....	29
Graf 13: Prikaz 10-letne škode od divjih prašičev in količina padavin.	29
Graf 14: Prikaz 10-letne škode po srnjadi in količina padavin.	30

KAZALO SLIK

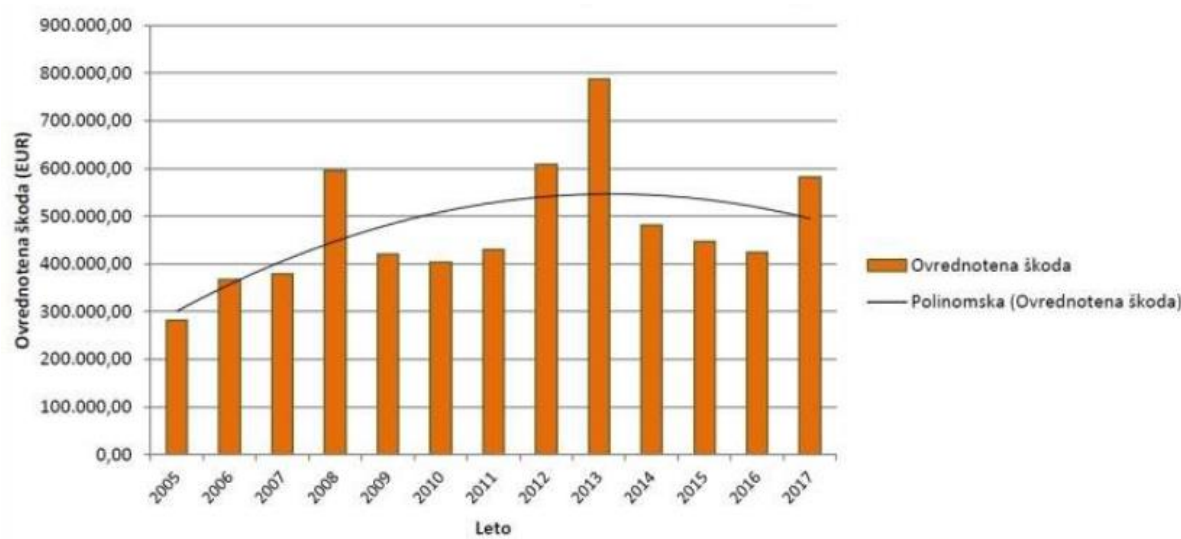
Slika 1: Ovrednotena škoda po divjadi v Sloveniji od 2005 do 2017.	8
Slika 2: Prikaz škode od divjih prašičev na njivi koruze.	13
Slika 3: Prikaz objedenosti vinograda od srnjadi.	15
Slika 4: Postavitev zaščitne ograje.	16
Slika 5: Lovišča v LUO.	18

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Lovne dobe.	36
Priloga 2: Obrazec za prijavo škode od divjadi lovski družini.	37
Priloga 3: Obrazec za prijavo škode od zavarovanih vrst prostoživečih živali.	38
Priloga 4: Tabela prikazuje 10-letno škodo v € s strani divjih prašičev in srnjadi.	39
Priloga 5: Tabela prikazuje 10-letni odvzem divjih prašičev.	39
Priloga 6: Prikaz 10-letnega odvzema srnjadi.	40
Priloga 7: Tabela škode po posameznih kulturah leta 2007–2017.	40
Priloga 8: Tabela vremenskih razmer od leta 2006 do 2016.	41

1 UVOD

Raziskovalna naloga se nanaša na škodo po divjadi, ki je v zadnjem času izjemno pomembna tematika v medijih in časopisih. Obravnavani sta dve vrsti divjadi, ki povzročata največ škode – srnjad in divji prašič. Odnos javnosti do divjadi in zavarovanih prostoživečih vrst je zaradi različnih interesov različen in pogosto odklonilen. Predvsem kmetje vse bolj pritiskajo na lovske družine z zahtevami po višjem odstrelu, saj naj bi se divjad prekomerno namnožila in zaradi tega povzročala vse več škode. Glavno vprašanje te raziskovalne naloge je, kaj je vzrok za to stanje v javnosti? Slika 1 prikazuje višino škode v daljšem časovnem obdobju in opažen je trend povečevanja škod. Zakaj je temu tako, smo poskušali pojasniti z vremenskimi dejavniki, saj smo v času podnebnih sprememb in posledično so morda ugodnejše razmere za živali, ki si lažje poiščejo hrano, preživijo zimo itd... Posledica povečanih škod pa je tudi vse večji odstrel divjadi, ki ga vršijo lovske družine. Moje drugo pomembno vprašanje pa je bilo, kako se spreminja višina škod glede na odstrel divjadi.

Slika 1: Ovrednotena škoda po divjadi v Sloveniji od 2005 do 2017. (Vir: Zavod za gozdove Slovenije)

Za pogosteje uporabljene izraze so v moji raziskovalni nalogi uporabljene naslednje okrajšave:

- LD – lovska družina,
- LUO – IX. Savinjsko-Kozjansko lovskoupravljalsko območje,
- ZGS – Zavod za gozdove Slovenije,
- ON – Lovskoupravljalski načrt ,
- OSLIS – Osrednji slovenski lovsko-informacijski sistem.

1.1 Opredelitev področja in namen raziskovalne naloge

Raziskovalna naloga se nanaša na področje lesarstvo-gozdarstvo (lovstvo).

Glavni namen raziskovalne naloge je pojasniti povezavo med višino škode in vremenskimi vplivi ter višino odvzema v povezavi s škodo po divjadi. Izsledki raziskave lahko bistveno vplivajo na odločitve načrtovalcev odvzema divjadi. Hkrati pa bo javnost seznanjena z različnimi vidiki upravljanja z divjadjo in škodo po njej. Zaradi pomanjkanja informacij si širša družba tematiko pojavljanja škod razlaga po svoje, brez strokovno utemeljenih dejstev.

1.2 Opredelitev problema in cilji v raziskovalni nalogi

O škodi po divjadi se v zadnjem času vse več govori, dejansko tudi narašča višina škode, ki jo povzroči divjad v gozdovih, na kmetijskih površinah in nasploh na lastnini človeka. V raziskovalni nalogi obravnavam problematiko pojavljanja škod v povezavi z vremenskimi vplivi in višino odvzema divjadi iz okolja. Obravnavani sta dve vrsti, ki povzročata največ škode – srnjad in divji prašič. Območje, znotraj katerega smo ugotavljali povezanost med omenjenimi dejavniki, je bilo Savinjsko-Kozjansko lovskoupravljalno območje, ki je razmeroma veliko in lahko rezultate zaradi tega posplošim. Zbrani podatki in rezultati lahko pripomorejo k boljši predstavi o povezavi med škodo in odvzemom divjadi iz naravnega okolja.

1.2.1 Cilji raziskovalne naloge

Zaradi škode po divjadi prihaja do velikih stroškov zaradi poplačila le-te, do sporov med lastniki in lovskimi družinami in negativnega odnosa do divjadi, pa tudi lovcev. Cilji raziskovalne naloge so naslednji:

Cilj 1: Proučiti pojem škoda po divjadi in vzroke za njen nastanek.

Cilj 2: Predstaviti ekologijo, biologijo ter življenjske navade srnjadi in divjih prašičev.

Cilj 3: Predstaviti načrtovanje v lovstvu.

Cilj 4: Predstaviti odvzem divjadi in pojem škoda po divjadi.

Cilj 5: Javnosti predstaviti razloge za pojavljanje škode in utemeljiti ustrezne ukrepe za njeno preprečevanje.

1.2.2 Hipoteze

Z raziskavo želim potrditi ali zavrniti naslednje trditve oziroma hipoteze:

Hipoteza 1: Razlog za škodo po divjadi so podnebne spremembe, ki povzročajo ugodne razmere za razmnoževanje prašičev in srnjadi.

Predvidevamo, da bi se višje temperature, ki so posledica podnebnih sprememb, lahko odrazile v milejših zimah in pogostejših semenskih letih gozdnih drevesnih vrst, kar pomeni več hrane in boljšo možnost preživetja divjega prašiča in srnjadi.

Hipoteza 2: V letu visokega odvzema divjih prašičev je višina škode najvišja.

Divji prašiči so vrsta divjadi, kjer višina odstrela med leti izrazito niha. Odstrel prašičev tudi ni omejen navzgor, pričakujem, da večji odstrel divjih prašičev pomeni večjo gostoto živali v populaciji in posledično večji pritisk na kmetijske površine in višje škode.

Hipoteza 3: V letu visokega odvzema srnjadi je višina škode najvišja.

Srnjad je vrsta divjadi, ki ima strogo določeno višino odstrela. Večji odvzem iz lovišča pa se zgodi v letih, ko je tudi več škod, saj je takrat gostota v populaciji srnjadi večja in je posledično tudi večji povoz divjadi (kar spada v skupen odvzem iz lovišč).

2 PREGLED OBJAV

2.1 Živalske vrste

S pojmom divjad označujemo vse tiste živali, katere lahko tudi lovimo oziroma imajo lovno dobo. Lovne dobe imajo naslednje živali: srnjad (srnjak, lanščak, srna, mladiči obeh spolov, mladica), navadni jelen (jelen, košuta, teleta obeh spolov, junica, lanščak), damjak (jelen, košuta, teleta obeh spolov, junica, lanščak), muflon (oven, lanščaki obeh spolov in jagnjeta obeh spolov, ovca), gams (kozel, koza, kozliči obeh spolov, enoletni obeh spolov), kozorog (kozel, koza, kozliči obeh spolov, enoletni obeh spolov), divji prašič (merjasec, svinja, ozimci in lanščaki obeh spolov), poljski zajec, kuna belica, kuna zlatica, jazbec, lisica, rakunasti pes, šakal (zaščiten), navadni polh, alpski svizec, pižmovka, nutrija, fazan, poljska jerebica (gojena), raca mlakarica, šoja, sraka in siva vrana. Kdaj so lovne dobe posameznih vrst je predstavljeno v prilogi 1.

V preteklosti je slovenska lovska organizacija ohranila in zavarovala medveda, naselila risa in kozoroga in ohranila volka. Lovci so sami, veliko pred državo, zavarovali posamezne živalske vrste, za katere so ocenili, da je njihova populacijska številčnost na slovenskih tleh že kritična. Država je s sprejetimi zakoni in uredbami sledila z večletno zamudo. (Zavarovane vrste, 6. 1. 2019).

2.1.1 Divji prašič (*Sus scrofa* L.)

Prašiči so skupina splošnih vsejedov (omnivorov), zato nimajo posebnih prilagoditev, ki jih opazimo pri drugih parkljarjih. So srednje veliki sesalci (nekateri posamezniki tehtajo tudi več kot 350 kg) z dokaj kratkimi nogami, čokatom telesom in dolgo klinasto (koničasto) glavo (Leskovic, 2012, str. 466). Njihova življenjska doba je od 8 do 10 let. Poznamo štiri rodove prašičev, in sicer: babiruse ali jelenjače (*Babyrousa*), svinje bradavičarke (*Phacochoerus*), afriške gozdne svinje (*Hylochoerus* in *Potamochoerus*) in evrazijskega divjega prašiča (*Sus*). Pri nas in tudi v Evropi živi samo vrsta iz rodu *Sus*: divji prašič (*Sus scrofa*) (Leskovic, 2012, str. 466). Po večini so prašiči rjavo umazane barve, imajo debelo kožo, ki je poraščena z redko, ščetinasto dlako. Imajo veliko različnih vonjavnih žlez, gotovo najbogatejšo med vsemi parkljarji. Podočniki (kaninski zobje) so spremenjeni v neprestano rastoče čekane, ki segajo iz gobca in so obrnjeni navzgor. Veliki samci imajo dobro razvite čekane, ki jim služijo kot orodje, vidni statusni simbol in kot orožje (Leskovic, 2012, str. 466). Večina

prašičev je gozdnih prebivalcev, zato jim gozdno okolje nudi široko izbiro primerne hrane. Vsejedi prašiči imajo veliko prednost, da lahko uživajo tako bogato prehransko ponudbo, saj se hranijo z rastlinsko pa tudi z živalsko hrano. Vse vrste imajo izjemno dobro razvit voh in hrustančasto rilčno ploščo. Oboje uporabljajo pri ritju in iskanju rastlinske ali živalske hrane v tleh (Leskovic, 2012, str. 466). V prvem letu življenja se žival imenuje mladič oziroma ozimec, to velja za moški in ženski spol. Živali v drugem življenjskem letu so lanščaki oz. lanščakinje. Od treh let naprej pa uporabljamo naziv merjasec oz. svinja. Podočnika v spodnji čeljusti sta čekana, v zgornji čeljusti pa brusilca oz. okla (Krže, 2012, str. 467). Divji prašiči so izjemno prilagodljiva vrsta in sodijo med divjad kulturne krajine. Njihov življenjski prostor je predvsem gozd, v katerem dajejo prednost mešanim, raznovrstnim in prehransko bogatim sestojem z globokimi, humoznimi tlemi (Krže, 2012, str. 468). Divji prašič ima v primerjavi z drugimi parkljarji največji prirastek v populaciji (med 100 % in 200% glede na število vseh živali v spomladanskem času) (Laznik, 2008, str. 36). V sociološkem pomenu so divji prašiči družabna, tropna vrsta. Mladiči so prehransko in socialno tesno navezani na mater. Pogosto se več svinj, zlasti mlajših vodečih, združi v družinsko skupnost oziroma trop, ki ga vodi najstarejša in najbolj izkušena žival. V tropih ostanejo tudi nevedeče lanščakinje, lanščaki pa morajo zapustiti rojstno območje in si poiskati nov življenjski prostor. Pri tem se odselijo tudi več kot deset kilometrov, in s tem narava preprečuje parjenje v sorodstvu. Merjasci so samotarji in se tropu približajo šele v času razmnoževanja oz. bukanja. Breje svinje trop zapustijo šele nekaj dni pred poleganjem (Krže, 2012, str. 469). Divji prašič je vsejed, najpogosteje se hrani z rastlinsko hrano, potrebuje pa tudi živalske beljakovine oziroma mesno hrano. Uživa travo, detelje, zelišča, maline, gobe, drevesne plodove (žir, želod, pravi kostanj)... Od kmetijskih pridelkov ima rad krompir in repe, med žiti pa je na prvem mestu koruza, oves, pšenica in rž. Mesne beljakovine zadostijo polži, črvi, deževniki in majski hrošči. Od malih glodalcev pa so mu najljubše miši, voluharice, talna gnezda, nebogljeni mladiči drugih vrst vretenčarjev, vse do mladičev srnjadi. Razmerje med rastlinsko in živalsko hrano je uravnoteženo razmerje 10 : 1 (Krže, 2012, str. 469). Monokulturni iglasti gozdovi so za divje prašiče prehransko preskromni, zato si hrano iščejo tudi izven gozda, zlasti na njivah. Sodobna velikopovršinska pridelava, zlasti žit, zanje ne pomeni zgolj bogatega jedilnika, pač pa tudi mirna, dnevna stanišča prašičev. Ob tem, ko se tropi divjih prašičev preselijo na njive, nastaja ogromna škoda. Skoraj ni kmetijske rastline, ki ne bi bila za njih prehransko zanimiva. Velike in škodno problematične več desetglave trope sestavljajo

zlasti mlade svinje z mladiči. Mlade živali imajo večje prehranske potrebe, zato povzročijo več škode. Pri tem rastline zgolj polomijo in uničijo (Krže, 2012, str. 469). Krže (2012) navaja, da je druga oblika kmetijske škode predvsem ritje negovanih travnikov in pašnikov, v katerih je dovolj zanimivih ogrcev, črvov ali raznih čebulic. Tako škodo je skoraj nemogoče preprečiti, navadno se pojavljajo spomladi, ker so se prašiči vso jesen in zimo hranili predvsem z bogato škrobno hrano, zato jim spomladi primanjkuje mesne hrane oziroma živalskih beljakovin.

Slika 2: Prikaz škode od divjih prašičev na njivi koruze. (Vir: Peter Terglav)

2.1.2 Srnjad (*Capreolus capreolus* L.)

Srnjad sodi med parklarje, in sicer med prežvekovalce. V družini jelenov (Cervidae), v katero spada, srnjad sodi med staro razvojno skupino. Značilnost srnjadi je, da se rogovje samcev praviloma ne razvije prek stopnje šesteraka. Pri srnah pa je v razvoju oplojenih jajčnih celic obdobje mirovanja ali »spečih jajčec« (embrionalna pavza), kar je pradedni pojav ali atavizem (Krže, 2012, str. 496). Srna ima močne, dolge noge, mišičasta stegna, kar ji omogoča dolge in visoke skoke. Samci pa imajo razmeroma šibko rogovje (Krže, 2000, str. 21). Poznamo poletno in zimsko obarvanost. Poleti je srnjad svetlo rdeče-rjavo obarvana, srnjaki so intenzivnejše obarvani kot srne (Krže, 2000, str. 27). Srnjad rada biva v mešanih gozdovih, ki so porasli z zelišči in raznovrstnim grmovjem, prepleteni z jasami, travniki in njivami. Zadovolji se z razmeroma majhnim, nekaj 10 ha velikim okolišem, ki ga odlično brani pred sovrstniki. Večina drugih vrst parkljaste divjadi potrebuje večji prostor. Je vrsta gozdnega roba in teritorialna vrsta. Skozi dan se srnjad rada zadržuje v goščavah, nasadih, v visoki travi in žitih. Ob mraku pa izstopa na jase in polja, kjer se pase in se ob jutranjem mraku vrne v dnevna stanišča. V varnih in nevznemirjenih predelih pogosto izstopa in se pase okrog poldneva (Krže, 2012, str. 469). Srnjad ni družabna in ni tropna žival. Stari srnjaki živijo kot samotarji in se le v prsku nekaj dni družijo s srno. Mladiči in srne skupaj preživijo približno 14 mesecev. Zelo ohlapna oblika skupinskega življenja so jesenski in zimski tropiči, ki niso socialno trdno povezani. Menijo, da so taki tropiči samo zaradi lažjega premagovanja zimskih stisk in nevarnosti v skupini. Izredno čvrsta pa je navezanost mladičev na mater, katere izguba je za mladiče lahko usodna (Krže, 2012, str. 498). Srnjad je prehranski specialist, ki kolikor je mogoče prebira med mladimi poganjki, popjem, cvetovi, listjem, zelišči in plodovi. Včasih pa so na jedilniku tudi kmetijske rastline. Za srnjad ne moremo reči da se pase, temveč predvsem objeda in prebira (smuka) ter daje prednost zelo hranljivim rastlinam. To je lahko zelo moteče v vinogradu, v drevesnicah ali nasadih (Krže, 2012, str. 498). Najpomembnejše so poškodbe gozdnih kultur z objedanjem, objedanje vršnih poganjkov. Poškodbo lahko povzroča v sadovnjakih, zlasti v nasadih jabolk in češenj. Prevladuje zimsko objedanje (Krže, 2000, str. 234–236).

Slika 3: Prikaz objedenosti vinograda od srnjadi. (Vir: Peter Terglav)

2.2 Škoda po divjadi

Kaj sploh pomeni pojem škoda? Škoda pomeni nezaželeno delovanje na človekovo premoženje s strani divjadi. Največkrat jo obravnavamo na kmetijskih in gozdnih zemljiščih, intenzivnih nasadih in sadovnjakih, vrtovih, domačih živalih, različnih objektih, vozilih v prometu. Pri preprečevanju škode od divjadi je dolžnost tako lovske družine kot tudi vsakega posameznika, da zavaruje oziroma obvaruje svoje premoženje pred nastankom škode. Za škodo, ki jo povzroči divjad na kmetijskih in gozdnih kulturah, odgovarja upravljalec lovišča ne glede na krivdo (Oven, 2000, str. 20). Škodo poskušamo preprečiti z biološkimi metodami (pri vseh ukrepih, ki jih naredimo pri teh metodah, morajo sodelovati vsi – gozdarske, kmetijske in lovske organizacije morajo trajno sodelovati), ohranjati in hkrati izboljševati moramo prehranjevalne možnosti za rastlinojedo divjad, urejati grmišča, negovati ter saditi plodonosno drevje, poskrbeti za urejenost pašnikov in krmnih njiv za divjad – obdelovanje njivskih površin je dobro umakniti iz notranjosti gozdov in z roba gozda, urediti dopolnilno krmljenje, zagotoviti poskušamo mir, uskladiti številčnost in sestavo divjadi, rajonizirati

lovišča za veliko divjad in uporabiti tehnična, mehanska, svetlobna, zvočna, kemična, električna in vizualna sredstva – strašila. Oškodovanec pošlje upravljalcu lovišča (lovski družini) prijavo o povzročeni škodi, obrazec je v prilogi 2. Pri tem obrazcu mora oškodovanec izpolniti: svoj naslov, vrsto poškodovane kulture, datum opažene škode, velikost parcele in katastrsko številko in datum prijave. Škode mora prijaviti v roku treh dneh od kar jo je opazil. Nato se dogovorita o povračilu škode, če se lastnik ne strinja, pa lahko prijavo preda Komisiji za določanje višine škode na kmetijskih in gozdnih kulturah. Če pa škodo povzroči zavarovana živalska vrsta, pa mora oškodovanec škodo pisno prijaviti krajevni območni enoti Zavoda za gozdove Slovenije, obrazec je predstavljen v prilogi 3. Lastnik mora v vsakem primeru poskušati čim bolj zavarovati svoje premoženje in škode ne izkoriščati.

Slika 4: Postavitev zaščitne ograje. (Vir: Peter Terglav)

2.3 Lovska družina

Prva registrirana lovska družina je bila LD Vrhnika, in sicer leta 1878.

Lov mora biti za vsakega lovca stvar časti in odgovornosti, kajti vsak lovec, tako kot tudi lovska organizacija, nosi v sebi pomembno poslanstvo. Dejavnost lovske organizacije ni zgolj

lov, ampak predvsem gojitev in varstvo divjadi, varovanje vsega živega – tudi okolja (Špan, 1996, str. 4). LD deluje na podlagi predpisa o društvih, imeti pa seveda mora koncesijsko pogodbo z državo. Lastnikom zemljišč zagotavlja sredstva za povračilo škode zaradi divjadi, hkrati pa omogoča učinkovito spremljanje in nadzor upravljanja z divjadjo.

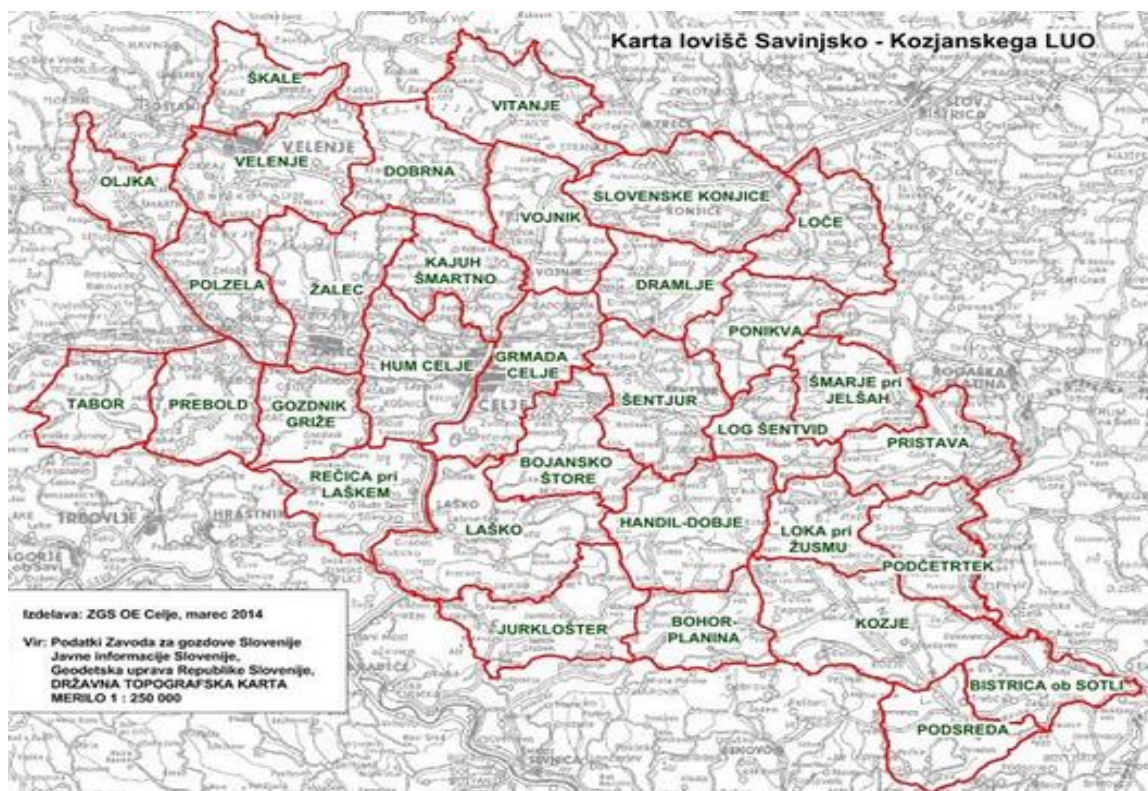
2.3.1 LD Bohor – Planina pri Sevnici

LD Bohor je bila ustanovljena leta 1946, s sedežem v Sv. Vidu, po njem je imela tudi prvotno ime. V davni preteklosti je bila Planinska graščina last Huga in Terese Menehart, ki sta imela lovišče na svoji posesti v Bohorju, v najemu pa sta imela tudi več takratnih občinskih lovišč oz. lovišč po katastralnih občinah: Golobinjek, Planina, Planinska vas, Šentvid. Nadzor nad lovišči pa so vršili graščinski lovski čuvaji in lovci z znakom javne službe (LD Bohor, 1996, str. 9). Bogati gozdovi Bohorja so del lovišča lovske družine Bohor, ki zajemajo predvsem ves njegov severni del ter njegove obronke. Z razvojem gozdarstva takoj po vojni in formiranjem Gozdne uprave Planina pa je bil sedež lovske družine leta 1948 premeščen na Planino, saj so jedro takratnega članstva sestavljali uslužbenci takratne gozdne uprave. Ob tej priložnosti se je družina preimenovala in si nadelala ime »Bohor«, katerega nosi še danes. Sredi bohorskih revirjev na nadmorski višini 840 stoji v kraju, ki nosi ime Molžnica, lovska koča, pritisnjena v obronek, z odprto jaso pred seboj in širokim gozdnim zaledjem ter hitro dostopna. Danes služi svojemu namenu predvsem v poletnem času. Ob njej je postavljeno strelišče, na katerem lovska družina organizira lovsko-strelska tekmovanja. Da bodo postavili lovsko kočo na tem mestu, so sklenili že leta 1964. Štiri leta kasneje je bila z veliko odrekovanja in številnimi udarniški urami koča narejena. Leta 1992 so v bližini Planine v kraju Doropolje pričeli še z izgradnjo brunarice. V ta namen sta dva člana lovske družine odstopila del zemljišča, na katerem so leta 1995 zgradili brunarico, v kletnih prostorih pa je še danes zbiralnica za divjačino. Posebnost, po svoje prav gotovo zanimivo in nevsakdanje, pa je dejstvo, da se v njihovem lovišču tu in tam pojavi tudi medved, ki mu gozdovi Bohorja občasno nudijo svoje zavetišče. Sicer pa je glavna vrsta divjadi, s katero danes gospodari lovska družina Bohor, srnjad. Tudi številčnost divjega prašiča ni zanemarljiva, vendar le-ta med leti močno niha. Na območju Bohorja na področju Skalice pa se nahaja manjša populacija gamsa. Od male divjadi je najbolj prisotna lisica, povečuje pa se tudi številčnost poljskega zajca. Kot zanimivost naj omenim vsakoletno ročno košnjo pri lovskem domu na Molžnici, ki ni samo domena bohorskih lovcev, temveč postaja že družabni dogodek. Košnje se namreč poleg domačih lovcev udeležujejo še lovci sosednjih lovskih družin in tudi nekateri

domačini, ki niso člani zelene bratovščine. Danes lovska družina upravlja z loviščem, katerega več kot polovico zavzema Bohor s skupno površino 3414 ha, od katere je 3280 ha lovnih površin. LD Bohor – Planina pri Sevnici spada pod Savinjsko-Kozjansko lovsko upravljalno lovišče. LD Bohor obsega južni del občine Šentjur, kjer je tudi upravna enota. Meje potekajo na vzhodu z LD Kozje, na jugu z LD Senovo in z LD Brestanica, na zahodu z LD Zabukovje in z LD Jurklošter in na severu z LD Handil Dobje.

2.4 Savinjsko-Kozjansko lovskoupravljalno območje

Savinjsko-Kozjansko LUO leži na vzhodnem delu Slovenije. Obsega Čemšeniške planine na zahodu, reko Sotlo na vzhodu, Graško goro ter Paški Kozjak na severu in Bohor na jugu. Z gričevjem in hribovjem zajema spodnjo Savinjsko in Šaleško dolino, Celjsko kotlino, Kozjansko, Posotelje in del Dravinjske doline. Na severu meji s Ptujsko-Ormoškim in Pohorskim LUO, na zahodu s Kamniško-Savinjskim LUO, na jugu s Posavskim in na jugozahodu z Zasavskim LUO. Na vzhodu meji z Republiko Hrvaško. Večinski delež LUO se prekriva s celjskim gozdnogospodarskim območjem.

Slika 5: Lovišča v LUO. (Vir: Letni lovskoupravljalni načrt za Savinjsko-Kozjansko lovskoupravljalno območje)

V LUO je 33 lovišč v upravljanju lovskih družin, s skupno površino okoli 140.000 ha. Lovnih površin je približno 91 % ali 127.661 ha. Povprečna velikost lovišča v LUO je 4.240 ha oziroma 3.868 ha lovne površine. Najmanjše lovišče je Oljka (2.636 ha), največje pa Kozje (6.917 ha). Območje je kmetijsko dobro razvito z intenzivnimi nasadi hmelja ter njivami, sadovnjaki, vinogradi in travniki v gričevnatih delih. Prevladuje gozdnata krajina, sledita kmetijska in primestna krajina, medtem ko znaša delež gozdne krajine okoli 64 %. Najpomembnejša vrsta parkljaste divjadi v LUO je srnjad, ki je na življenjsko okolje v LUO zelo prilagojena. Sledijo ji divji prašič, gams, navadni jelen, damjak in muflon. Dejavniki, ki slabšajo življenjske pogoje divjadi, so hiter razvoj infrastrukture (cestnega omrežja, trgovskih centrov, industrijskih površin,...), intenzivno kmetijstvo, ograjevanje kmetijskih površin za namene paše drobnice in govedi ter negativne posledice človeških vplivov v naravnem okolju.

3 METODOLOGIJA

3.1 Pridobivanje podatkov

Za analizo smo uporabili podatke o škodah, ki smo jih pridobili s strani Savinjsko-Kozjanskega lovsko upravljalnega območja. Podatki so za desetletno obdobje med 2007 in 2017. V zapisih so bile vse lovske družine Savinjsko-Kozjanskega LUO-ja. Raziskovala pa sem povzročeno škodo s strani srnjadi in divjih prašičev. Vsi podatki so obdelani s pomočjo računalniških programov Microsoft Word in Microsoft Excel, analizirani in prikazani v obliki grafov in tabel.

3.2 Metode dela

Pri raziskovanju so bile uporabljene naslednje metode dela:

- metoda klasifikacije (definiranje pojmov);
- metoda kompilacije (povzemanje stališč drugih avtorjev ter lastne ugotovitve);
- metoda deskripcije (opisovanje teorije in posameznih pojmov);
- metoda posploševanja (oblikovanje splošnih zaključkov);
- analitična metoda (razčlenjevanje celote na posamezne dele);
- metoda tabelarnega in grafičnega prikazovanja ter interpretacija grafov in tabel.

Poleg zgoraj naštetih metod sem pri raziskovalni nalogi uporabila tudi sekundarne vire:

- strokovno literaturo,
- svetovni splet (internet),
- zapis škode Savinjsko-Kozjanskega lovskoupravljalnega območja (LZS – Zdravko Mastnak),
- podatki zavarovanih prostoživečih živalskih vrst (ZGS – Peter Terglav).

Za ugotovitev povezav med številom odvzema in višino škode sem uporabila podatke iz spletne strani OSLIS. Pri ugotavljanju povezav med vremenskimi dejavniki in višino škode sem uporabila podatke o vremenskih razmerah za 10 let (ARSO). Podatke sem raziskala, tabelirala od leta 2006 do vključno z letom 2016. S pomočjo grafov sem raziskovala, če bi opazila kakšne podobnosti, da bi si kaj sledilo oziroma imelo kakršnekoli povezave. Podatki o

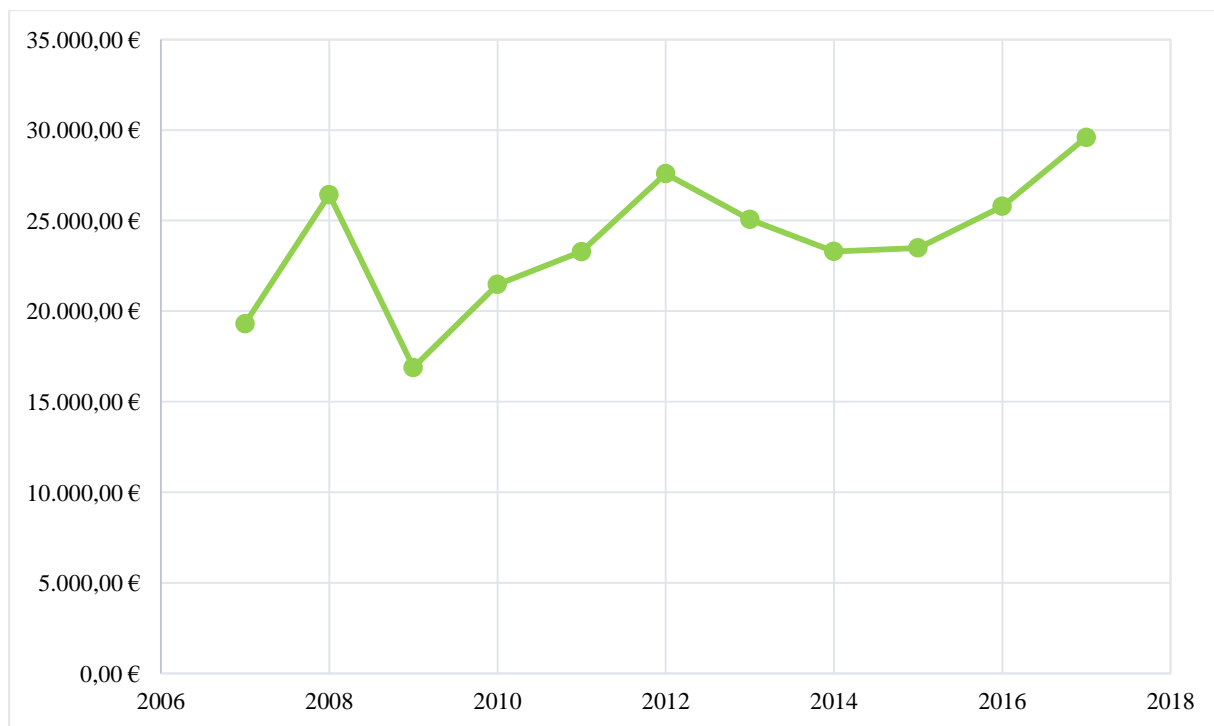
povprečnih temperaturah so iz Celja, kjer je najbližja merilna postaja za območje raziskovanja.

4 REZULTATI

4.1 Škode po divjadi

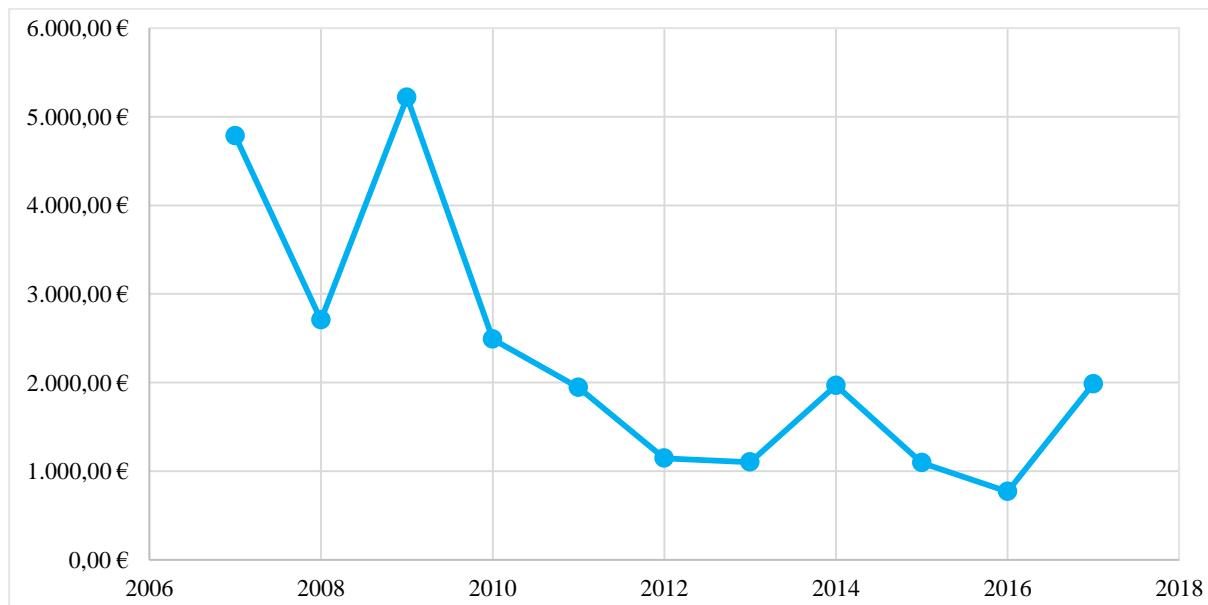
Graf 1 prikazuje škodo v €, ki so jo povzročili divji prašiči v desetih letih, in sicer od leta 2007 do leta 2017. Skupna vsota vseh škod je med 15.000 € in 30.000 €. Leta 2008 je bil zaznan ekstrem kar 26.433 €, nato pa leta 2009 upad na 16.888 €, sledilo je postopno naraščanje do leta 2012 – 27. 590 €, zopet rahlo upadanje in naraščanje do leta 2017 – 29. 600 €.

Graf 1: Prikaz 10-letne škode povzročene s strani divjih prašičev.

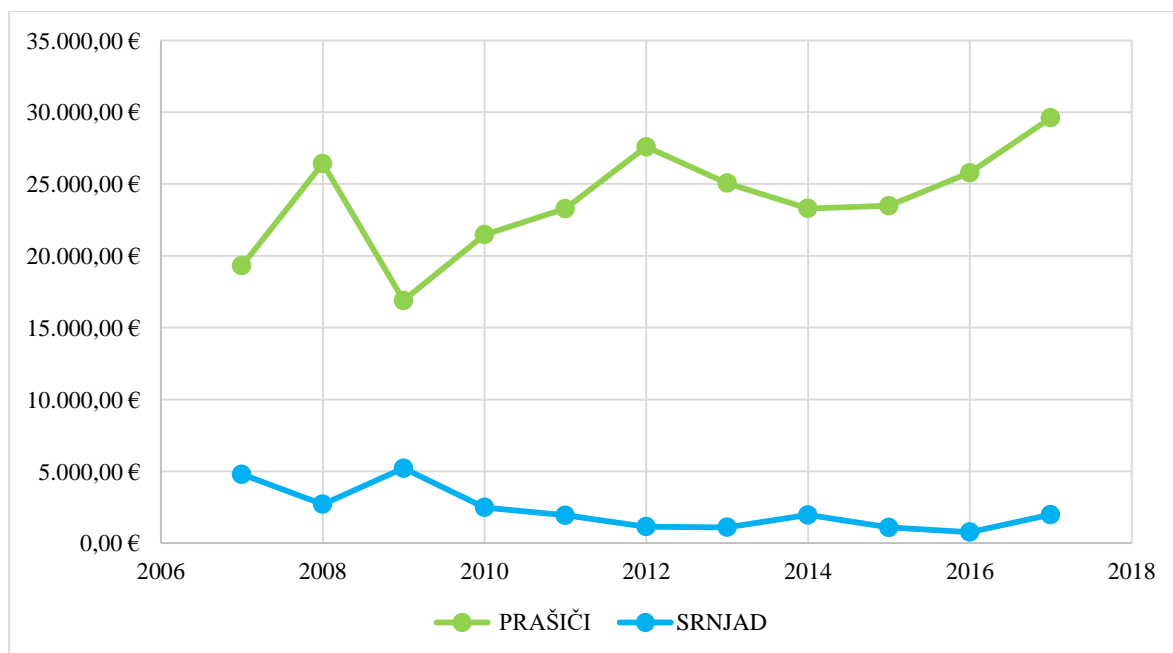
Graf 2 predstavlja škodo v €, ki jo je povzročila srnjad v desetih letih, in sicer od leta 2007 do leta 2017. Vsota škode ima razpon od 500 € in vse do skoraj 6000 €. Od leta 2007 in do leta 2008 se je škoda zmanjšala za cca. 2000€, nato pa drastično narasla 2009 na več kot 5000 €. Od leta 2009 in vse do leta 2013 je upadala vsota škode, 2014 se je povečala, nato pa upadla in se leta 2017 dvignila do 2000 €.

Graf 2: Prikaz 10-letne škode povzročene s strani srnjadi.

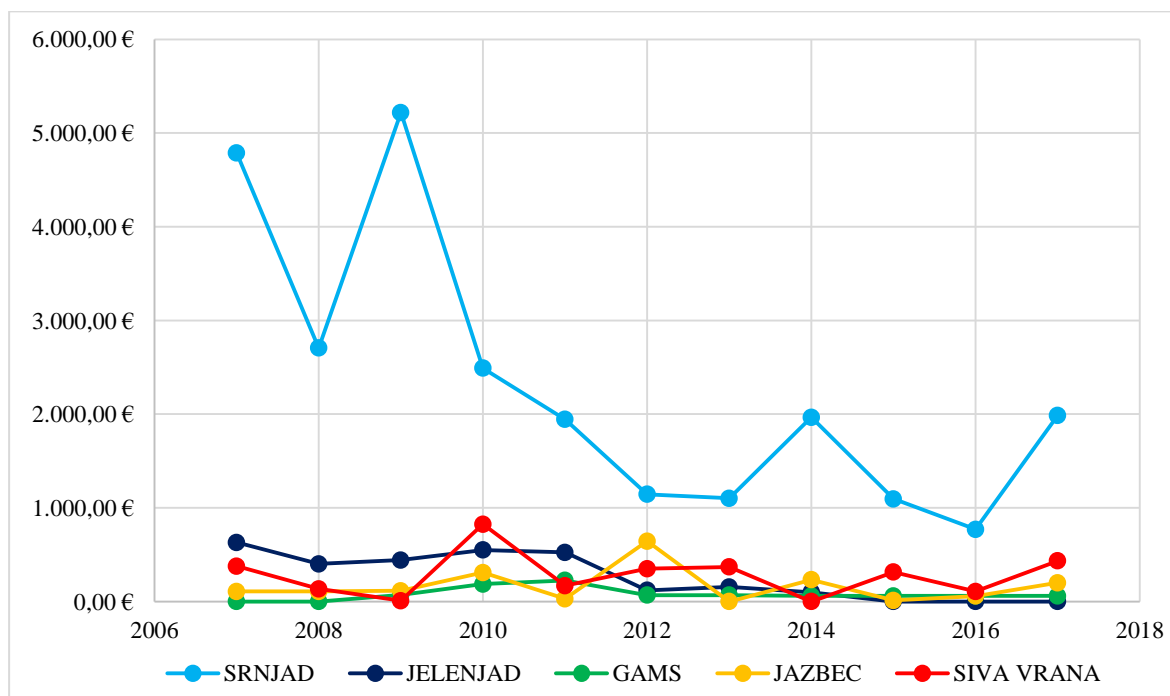
Graf 3 nam prikazuje, da se je leta 2008 vsota škode pri divjih prašičih dvignila, pri srnjadi pa je upadla, leta 2009 je vsota škode pri divjih prašičih močno upadla, pri srnjadi pa je narastla do 5000€. Leta 2012 je bilo pri srnjadi zaznana zelo mala vsota, pri prašičih pa eden izmed višjih ekstremov.

Graf 3: Prikaz 10-letne škode s strani divjih prašičev in srnjadi.

Iz grafa 4 lahko vidimo, da jelenjad, gamsi, jazbeci in sive vrane v desetih letih niso naredili vrednosti škode več kot 1000 €. Leta 2016 je bila škoda manjša tako pri srnjadi in tudi pri ostalih (jelenjad, gams, jazbec in vrana).

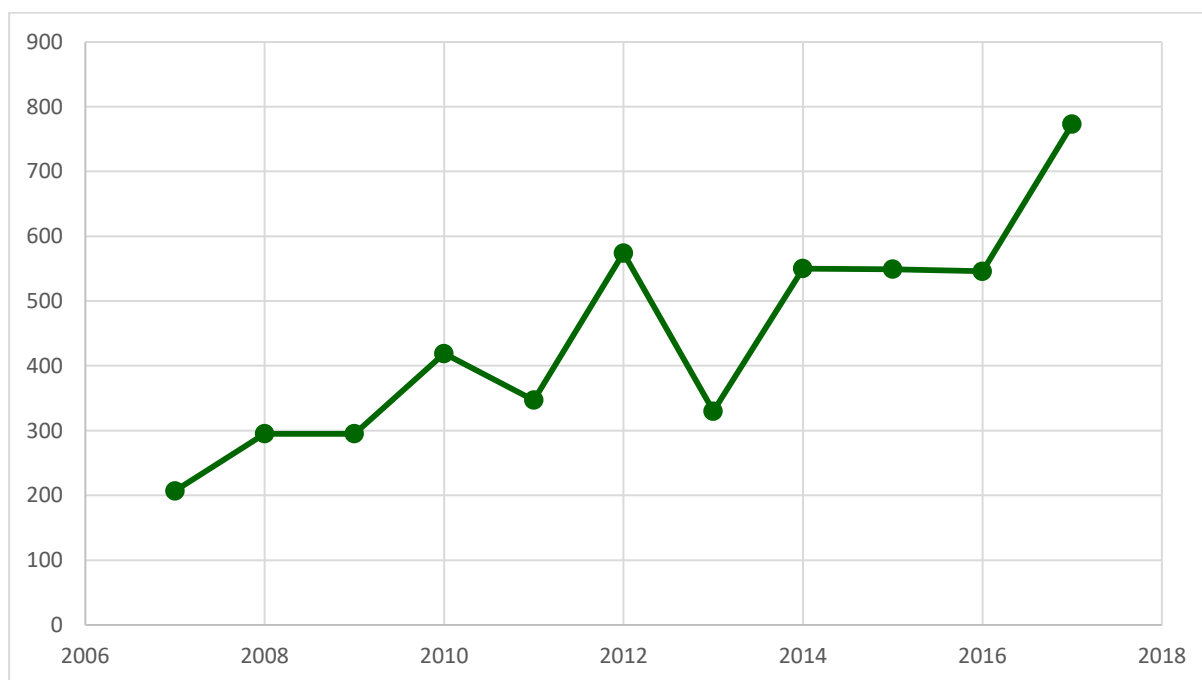
Graf 4: Prikaz 10-letne škode s strani srnjadi, jelenjadi, gamsov, jazbecov in sivih vran.

4.2 Višina odvzema

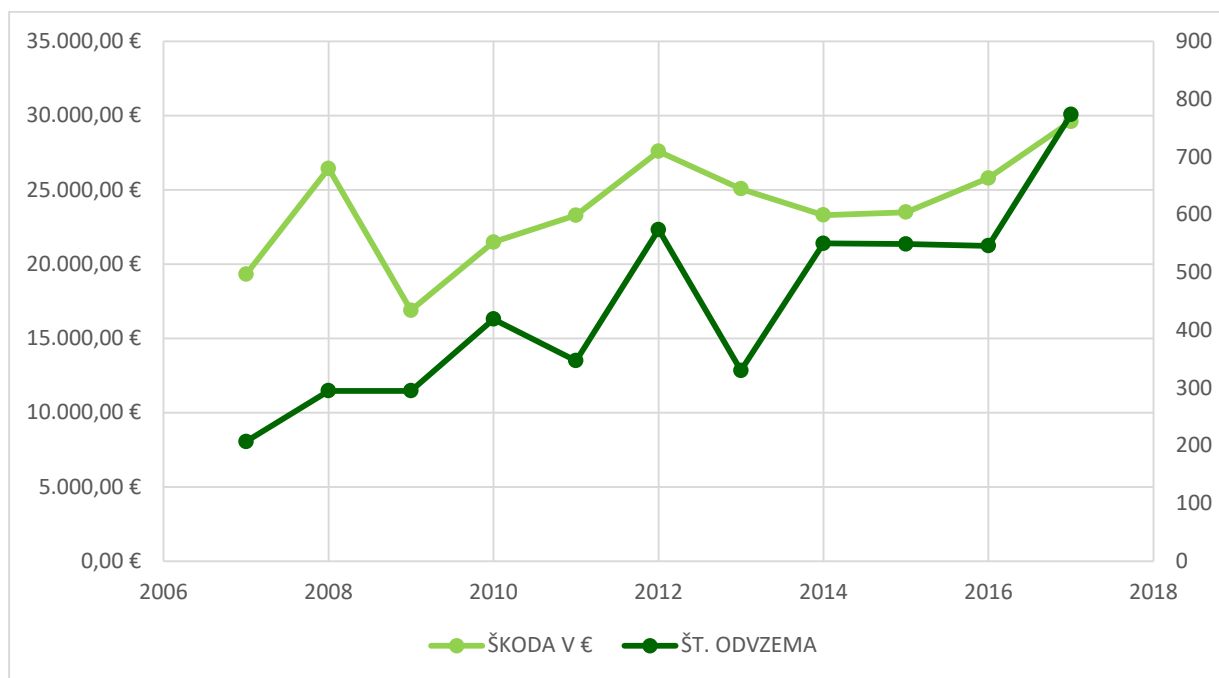
Graf 5 predstavi število odvzema divjih prašičev od leta 2007 do leta 2017. Do leta 2010 je odvzem malo naraščal, nato pa se je leta 2012 močno dvignil na kar 574 osebkov, naslednje leto pa upadel na kar 330 osebkov. Leta 2014 zopet narašča do števila 550 osebkov, do 2016 je bil konstanten, 2017 pa je dosegel največjo število, kar 773 osebkov.

Graf 5: Prikaz 10-letnega odvzema divjih prašičev.

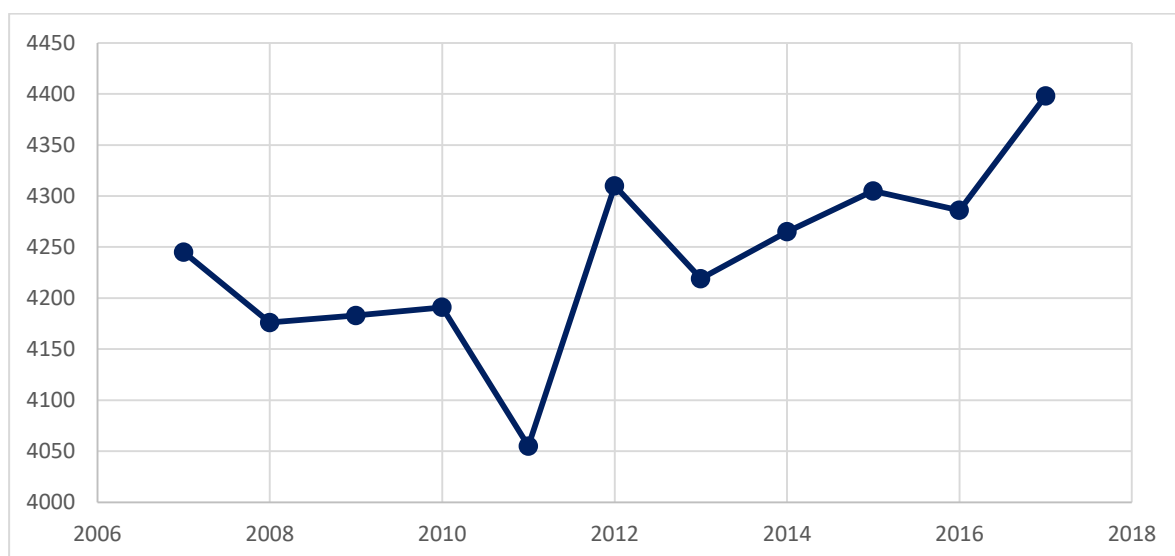
Iz grafa 6 razberemo dve krivulji. Svetlo zelena prikazuje, koliko škode v € so naredili divji prašiči, temno zelena črta pa število odvzema divjih prašičev. Vsi podatki so zabeleženi od leta 2007 do leta 2017. Obe krivulji naraščata do leta 2008, nato pa višina škode upade za kar 9.545,19 €, višina odvzema pa je konstantna – 295 osebkov. Nato znova naraščata obe krivulji vzporedno, od 2009 do 2012 škoda postopoma narašča, odvzem pa leta 2011 upade in do leta 2012 naraste za 227 osebkov. Škoda začne rahlo upadati po letu 2012, odvzem pa upade za 244 osebkov. V letu 2014 se točki skoraj stikata, in leta 2017 je največ zabeležene škode – 29.599,97 €, število odvzema pa doseže tudi maksimum v 10. letih, in sicer 773 osebkov.

Graf 6: Prikaz 10-letne škode in odvzema divjih prašičev.

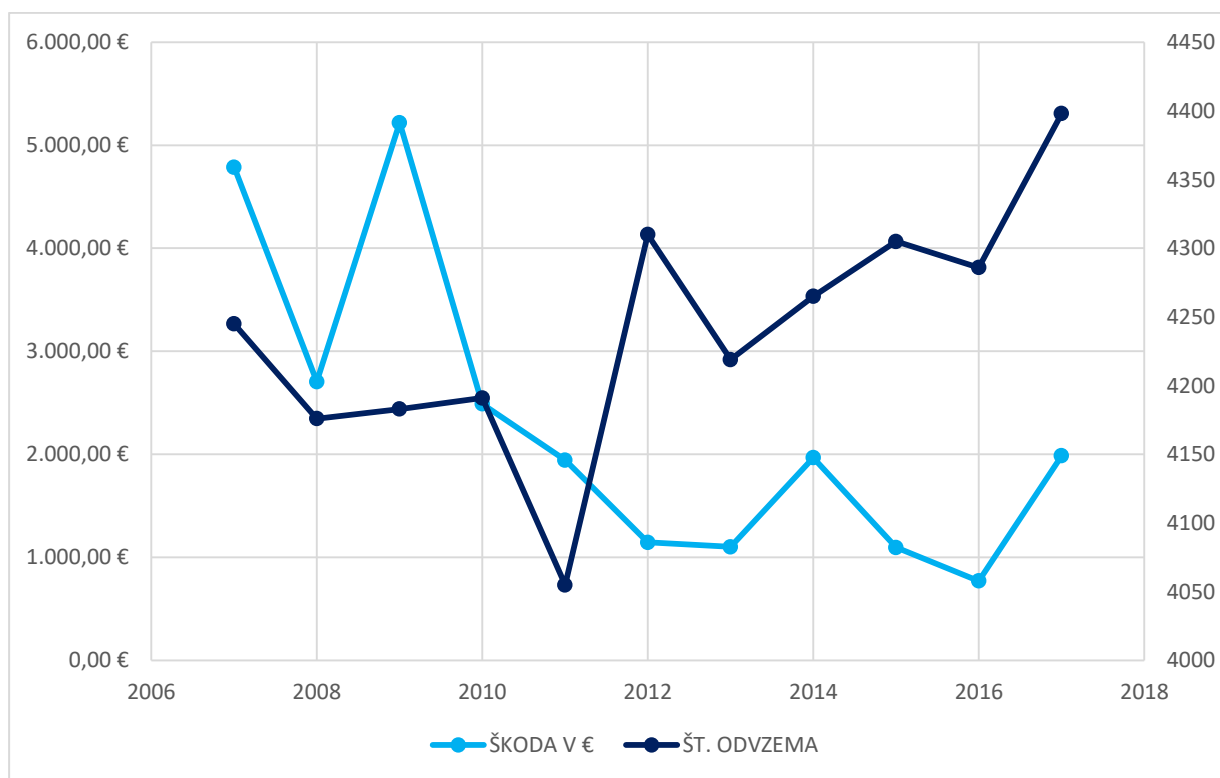
Graf 7 predstavi število odvzema srnjadi od leta 2007 do leta 2017. Do leta 2010 je odstrel konstantno upadal, nato pa leta 2011 upadel do števila 4055 in naslednje leto 2012 strmo narastel iz 4055 na 4310, od 2012 in do 2013 je rahlo upadel in zopet do leta 2017 konstantno naraščal in dosegel število 4398.

Graf 7: Prikaz 10-letnega odvzema srnjadi.

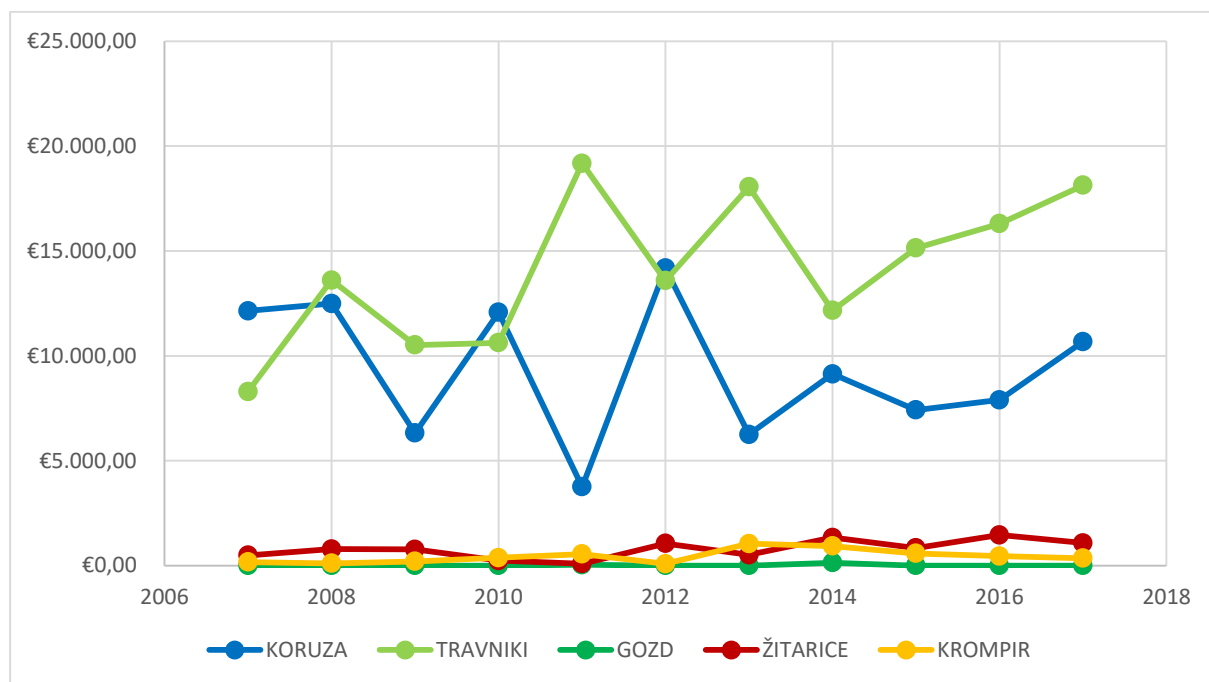
Iz grafa 8 razberemo dve krivulji. Svetlo modra prikazuje, koliko škode v € je naredila srnjad, temno modra črta pa število odvzema srnjadi. Vsi podatki so zabeleženi od leta 2007 do leta 2017. Leta 2008 obe krivulji upadeta, škoda doseže naslednje leto 2009 maksimum – 5.218,53 €, 2010 se točki stikata, odvzem je postopoma naraščal, škoda pa je upadla celo za malenkost več, kot je preteklo leto narastla. Odvzem leta 2011 doseže svoj minimum – 4055 osebkov, v tem času škoda samo rahlo upada. Preobrat je leta 2012, ko odstrel doseže število 4310, nato je rahlo nihanje obeh krivulj, od leta 2016 in do leta 2017 pa obe rahlo narasteta, in sicer škoda do števila 1.986,12 € ter odvzem na 4398 osebkov.

Graf 8: Prikaz 10-letne škode in odvzema srnjadi.

Na grafu 9 je prikazana škoda od leta 2007 do leta 2017, in sicer po posameznih kulturah – koroza, travnik, gozd, žitarice, krompir. Prevladuje škoda na travnikih, eden večjih ekstremov je bilo leto 2011, kar 19.174,82 €.

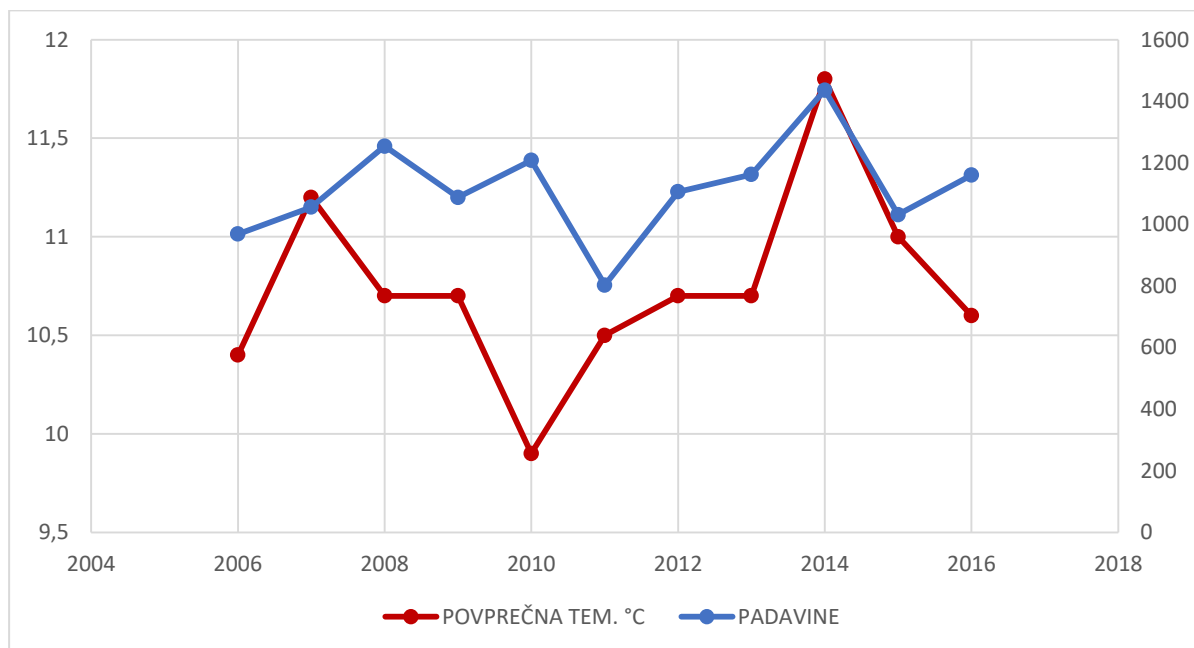
Graf 9: Prikaz 10-letne škode na posameznih kulturah.

4.3 Vremenske razmere

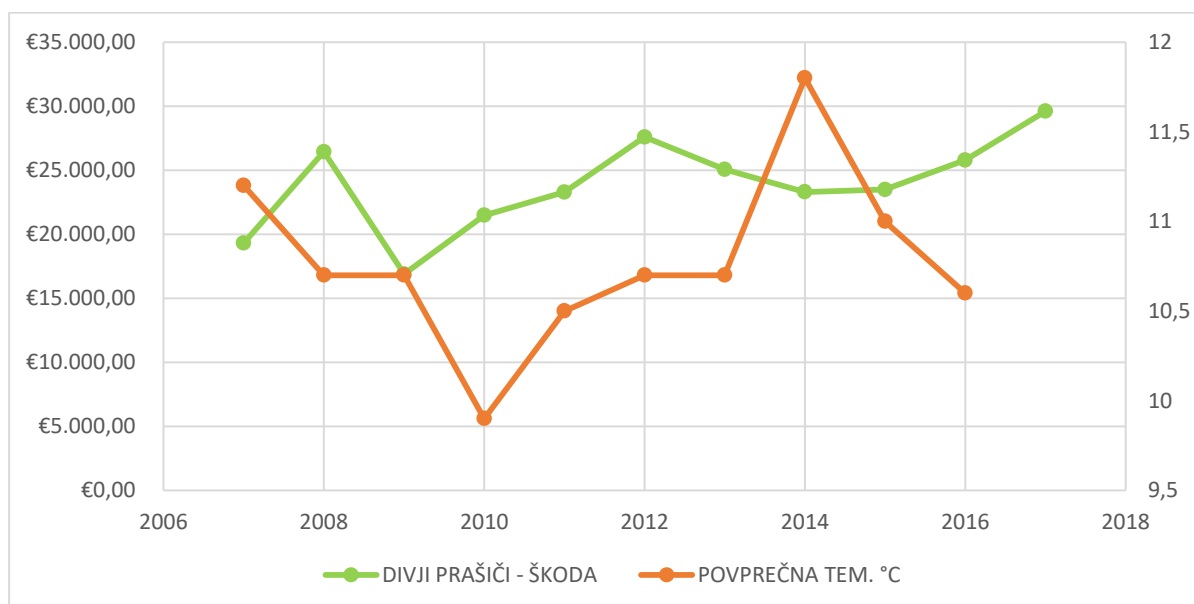
Graf 10 prikazuje 10-letno spremembo povprečne temperature in količino padavin v Celju. V letu 2006 se je povprečna temperatura dvignila in tudi količina padavin se je rahlo povečala, nato so padavine naraščale vse do leta 2008, medtem pa je povprečna temperatura padla na 10,7 °C. Leta 2010 se je količina padavin povečala na 1208 mm/m², temperatura pa je padla na najnižjo točko, in sicer 9,9 °C. Leta 2011 je količina padavin upadla na 803 mm/m². Do leta 2014 sta obe krivulji naraščali, predvsem krivulja povprečne temperature je imela velik razmik. Povprečna temperatura je bila leta 2014 kar 11,8 °C, količina padavin pa je bila 1436 mm/m². Po letu 2014 pa sta ob krivulji začeli upadati.

Graf 10: Prikaz 10-letne povprečne temperature in količino padavin.

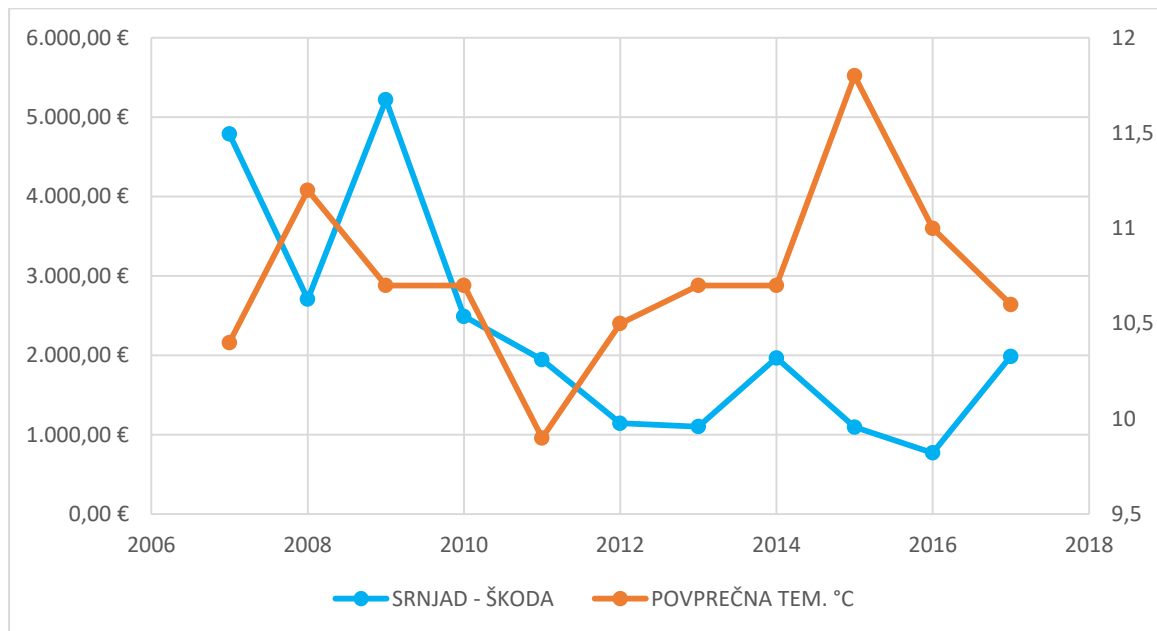
Graf 11 predstavlja škodo, ki so jo naredili divji prašiči od leta 2007 do leta 2017, in pa povprečno letno temperaturo v kraju Celje. Najnižja škoda je bila zabeležena leta 2009, in sicer 16.888,65 €, najnižja temperatura pa je bila 2010, in sicer 9,9 °C. Nižja kot je temperatura, večja je škoda.

Graf 11: Prikaz 10-letne škode divjih prašičev in povprečne temperature.

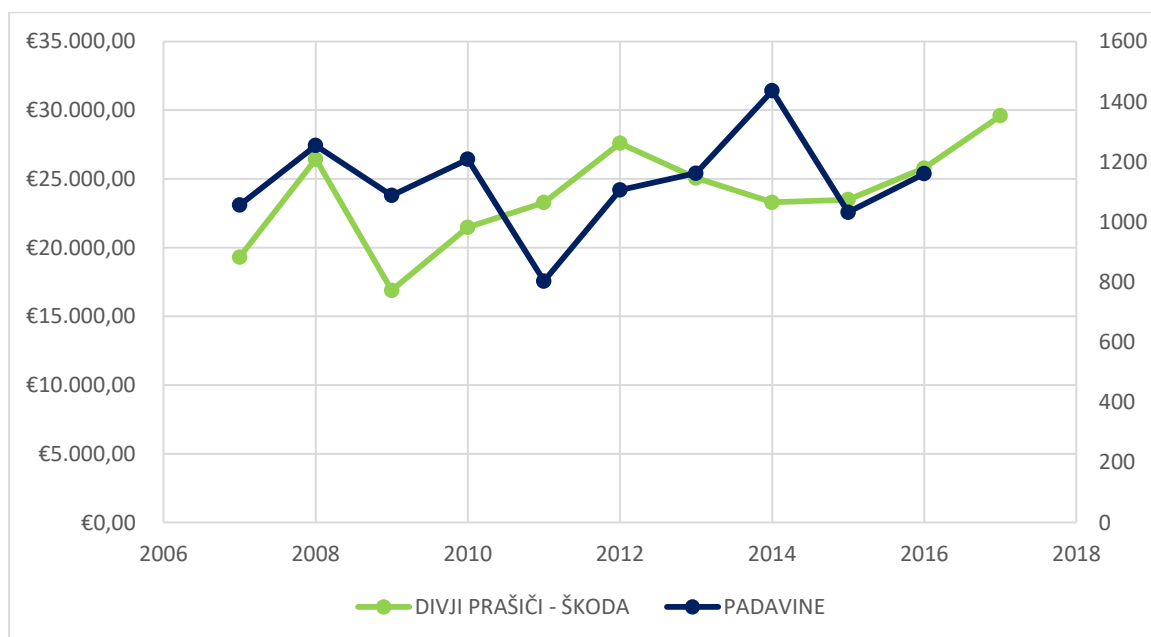
Graf 12 nam nazorno prikaže škodo, ki jo je povzročila divjad v 10. Letih, in pa letno povprečno temperaturo od leta 2006 do leta 2016. Največ škode je bilo leta 2009, in sicer 5.218,53€, medtem pa je bila najvišja temperatura zabeležena leta 2015, kar 11,8°C.

Graf 12: Prikaz 10-letne škode povzročene od srnjadi in povprečne temperature.

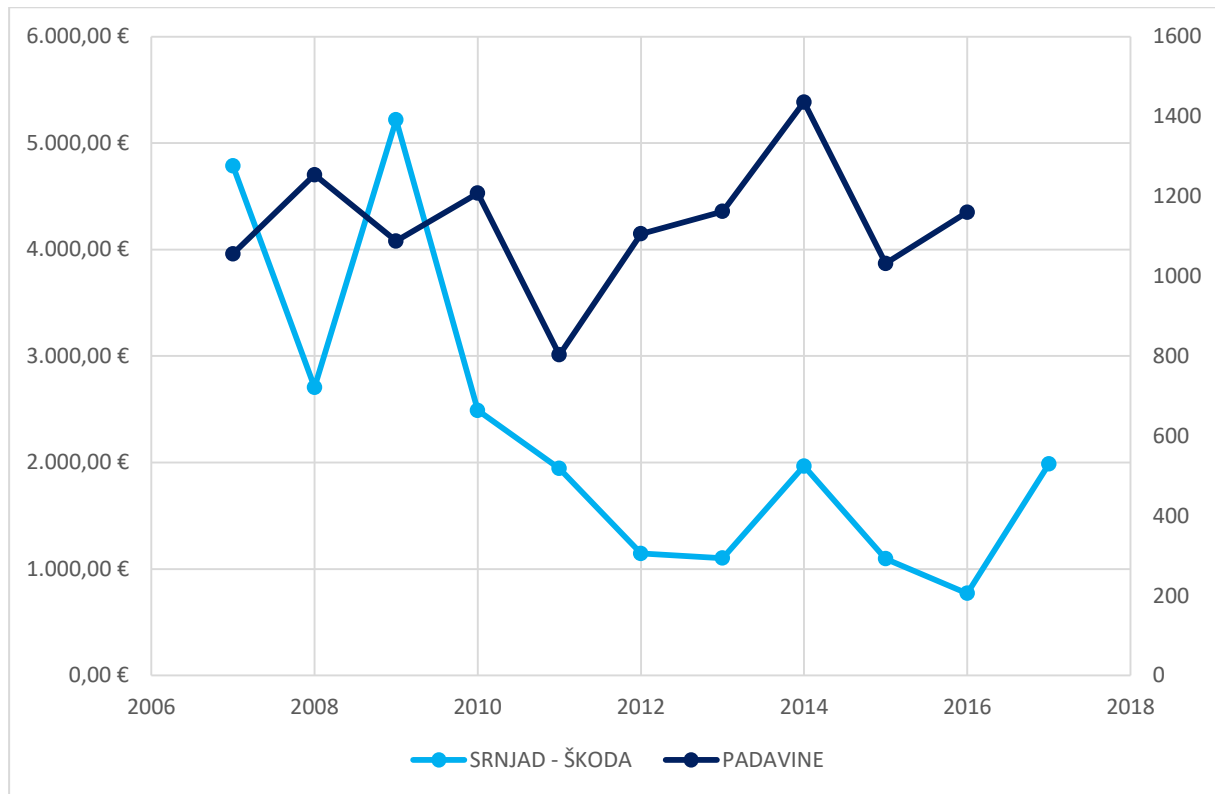
Graf 13 pokaže krivulji od škode po prašičih za 10 let in letno količino padavin na območju Celja.

Graf 13: Prikaz 10-letne škode od divjih prašičev in količina padavin.

Graf 14 prikazuje 10-letno škodo od divjadi in pa letno količino padavin na območju Celja.

Graf 14: Prikaz 10-letne škode po srnjadi in količina padavin.

5 RAZPRAVA

5.1 Vpliv vremenskih razmer na višino škode

Na izbiro habitata divjega prašiča vplivata pašna biomasa in srednja maksimalna temperatura na območju. V obdobju vročega vremena prašiči izbirajo hladnejše habitate, v ugodnejših temperaturnih razmerah pa je njihova prostorska distribucija bolj odvisna od razpoložljive hrane (Koren, 2009, str. 15).

Sprememba skupne količine padavin med leti ni pokazala povezav z višino odstrela. Skupna količina padavin je v bistvu slab kazalnik za ugotavljanje, saj je pomemben podatek predvsem sama razporeditev padavin, ki je iz teh podatkov ne moremo razbrati.

Na podlagi naših rezultatov vidimo, da sprememba v povprečni temperaturi na populacijo divjih prašičev in srnjadi vpliva zelo različno. Pri divjih prašičih je bila povprečna temperatura v letu 2010 na najnižji točki 9,9 °C v proučevanem desetletnem obdobju. Hkrati so nizke povprečne temperature vztrajale še do leta 2013. V tem obdobju zaznamo dvig škode po divjadi, ki so posledica večje gostote populacije. Del hipoteze, ki se nanaša na divje prašiče, tako lahko potrdimo. Pri srnjadi pa škoda upada s tem, ko se temperature dvigujejo. Višje kot so povprečne temperature, manjša je škoda, v primerjavi z ostalimi leti, kar je ravno obraten pojav kot pri divjih prašičih. Drugi del hipoteze, ki se nanaša na srnjad, s tem zavrnamo.

Časovni okvir za ugotavljanje vpliva vremenskih razmer na višino škode je bistveno prekratek, da bi lahko zaključili raziskovanje z utemeljenim sklepom, ki bi ga posplošili, nakazuje pa na težave, ki bi se lahko pojavile pri izrazitejšem dvigu povprečnih temperatur, ki bi jih lahko prinesle podnebne spremembe.

Hipoteza 1: Razlog za škodo po divjadi so podnebne spremembe, ki povzročajo ugodne razmere za razmnoževanje prašičev in srnjadi v delu, ki se nanaša na divje prašiče potrdimo, v delu, ki se nanaša na srnjad, pa zavrnamo. Ekološke potrebe in biologija obeh proučevanih vrst se namreč razlikujejo, in podnebne spremembe bodo imele na srnjad precej slabši vpliv kot na divje prašiče. V prihodnosti lahko pričakujemo še večji porast populacije in škod po divjem prašiču, če z različnimi ukrepi ne bomo omejili gostote osebkov v populacijah.

5.2 Povezava med odvzemom divjadi in višino škode

Višina škod je posledica več dejavnikov, v največji meri pa na višino škode vpliva gostota osebkov v populaciji. Višina škode je tako pokazatelj gostote populacij in preko višine škod lahko sklepamo na dogajanja v populacijah divjadi.

Povezava med višino škode in številom odvzetih divjih prašičev iz okolja se skladata. Višja kot je škoda, višji je odvzem divjega prašiča iz okolja. Razlog za to je v neomejenem odvzemu divjih prašičev iz okolja in lov je zagotovo bolj uspešen, kadar so populacije gostejše. **Hipoteza 2, ki pravi, da je v letu visokega odstrela divjih prašičev višina škode najvišja, je tako potrjena.**

Pri srnjadi pa višina škode v določenem letu ne sovpada s številom odvzetih živali iz lovišča. Razlog za to je v omejenem odstrelu, ki ne sledi višini škod v določenem letu. Zanimiv pa je pojav zamika, saj povečanemu odvzemu iz lovišča v naslednjem letu sledi nekoliko nižja višina škode v primerjavi z ostalimi leti proučevanja. **Hipoteza 3, ki pravi, da je v letu visokega odvzema srnjadi višina škode najvišja, je tako zavrnjena.**

5.3 Možni ukrepi za zmanjšanje škode

Glede na rezultate raziskovalne naloge bi lahko izpeljali osnovne ukrepe za zmanjšanje škode po divjadi. V naslednjih letih bo potrebno upoštevati vpliv sprememb podnebja na populacije prostoživečih živalskih vrst. Mnogo vplivov bo takšnih, ki jih danes še ne moremo zaznati, zato bo tudi v prihodnje pomembno, da se na tem področju izvajajo raziskave in da se njihovi izsledki vpeljujejo v prakso. Ker bodo vplivi na okolje veliki, vrste pa imajo različne ekološke razmere, bo potrebno znanje o tem prenesti v gospodarjenje in upravljanje s prostoživečimi populacijami živali.

Preprečevanje škode je potrebno, ampak ne vedno samo z ograjami, žicami oz. s skupno besedo s tehničnimi zaščitnimi sredstvi. Poskušamo jo lahko preprečiti tudi z zvočnimi ali kemičnimi sredstvi. »S ciljem zmanjšanja škod od divjadi na kmetijskih kulturah je ponekod smiselno t.i. preprečevalno oz. odvrčalno krmljenje, ki mora temeljiti na strokovnih izhodiščih, opredeljenih v ON. Namenjeno je zadrževanju divjadi v gozdnem prostoru in zmanjševanju pritiska na kmetijske kulture.« (Terjav, 2017, str. 9)

Življenjsko okolje divjadi bi moralo biti čim bolj nedotaknjeno. Ljudje s svojimi dejavnostmi posegamo v njihovo okolje in logična posledica je, da nam divjad povzroči škodo. Ali se

ljudje sploh zavedamo, kako hitro, in z nam vsakdanjimi dejanji, divjadi omejujemo življenjske pogoje? S hitrim razvojem infrastrukture, z intenzivnim kmetijstvom, ogradami kmetijskih površin, s številnimi adrenalinskimi aktivnostmi, masovnim obiskom gozdov, z žičnatimi ograjami itd. omejujemo tako življenjski prostor divjadi kot tudi normalno izvajanje lova, ki je bistven element zdravega in uravnoveženega gozdnega ekosistema.

V obravnavanem LUO je življenjsko okolje divjih živali dokaj dobro ohranjeno, tudi vsaka LD se trudi s številnimi ukrepi glede življenjskega okolja divjadi. Predvsem je poudarek na varovanju, ohranjanju in krepitevi naravnih prehranskih in bivalnih razmer za vse prostoživeče živalske vrste. Glavni poudarek, ki je tudi zabeležen v lovskem letnem načrtu pa je, da veliko pozornosti namenimo predvsem območju, kjer je prehranska ponudba v okolju manjša. Da zagotovimo bivalne in prehranske pogoje same divjadi, moramo upoštevati tudi stanje gozdov. Zaradi premajhnega deleža mlajših razvojnih faz (mladovij) se pokaže pomanjkanje prehrane za rastlinojedo divjad, problematiko pa predstavljajo tudi psi, ki so popolnoma brez nadzora in tavajo ter preganjajo divjad.

Ugotovitve kažejo, da kmetijstvo postaja prilagodljivo na aktualne družbeno-ekonomske razmere in da usmerjenost strmi k ekološkemu in sonaravnemu premiku. Na Kozjanskem in okolici so premiki opaženi v pozitivni smeri.

6 DRUŽBENA ODGOVORNOST

Ko divjad povzroči kmetu škodo na njivi, travniku, gozdu ipd., je veliko govora o tem, mediji naredijo veliko tabu temo. Pa je vse to res tako velik problem?

Škoda po divjadi je dejansko vse bolj pereča problematika v javnosti, predvsem pa je težava nerazumevanje problematike v širši družbi. Višina škod je v trendu naraščanja in pritisk javnosti na lovce je vse večji. Z raziskovalno nalogo so pojasnjeni dejavniki, ki privedejo do višjih škod po divjadi. Izsledki naloge so pomembni za širšo javnost, saj bi se lahko z boljšim razumevanjem celotne problematike pojavljanja škod po divjadi številnim konfliktom izognili. Rezultati so tudi uporabno strokovno znanje, ki ga v svoje odločanje lahko vgradijo načrtovalci odvzema iz lovišč.

Že s samo odločitvijo, da se lotim raziskovanja te aktualne in družbeno problematične teme, je nakazana velika odgovornost do družbe, narave, prostoživečih vrst živali. Raziskovalna tema se v bistvenem delu dotika pomembnega vprašanja sobivanja med prostoživečimi vrstami in ljudmi na podeželju. Z izsledki lahko spremenimo način razmišljanja o tej problematiki pri širši javnosti.

7 ZAKLJUČEK

»Divjad je vedno pomenila bogastvo, ki so ga ohranjali, včasih le za zabavo premožnejšega sloja.« (Černe, 2004, str. 18).

Zaradi slabšanja življenjskih razmer za divjad je posledično več škode. Sečnja gozdov, osiromašenje gozdov, motoristi v gozdu, gradnja mest, tovarn, novih cestnih omrežij, gobarjenje itd. ima na naravno okolje zelo močan vpliv. Divjad nima miru, njeno življenjsko okolje se zmanjšuje, ne morejo se normalno razmnoževati.... Ker si v gozdu ne morejo zagotoviti dovolj hrane in zavetja, se morajo v poletnem času zadrževati na kmetijskih površinah. Lovske družine se trudijo, da bi divjadi zagotovile dobre življenjske pogoje, poskušajo s pomočjo biomeliorativnimi in biotehničnimi ukrepi pomagati in s tem zmanjševati škodo. A vendar vedno ne gre vse tako z lahkoto.

Ne smemo pa pozabiti, da bistvo biti lovec ni samo v odstrelu. Biti lovec mi pomeni, da moram dobro poskrbeti za divjad, jo krmiti, ji omogočiti dobre pogoje za življenje, paziti na gozd, skrbeti za pravilnost in lovsko etiko, sodelovati z drugimi lovci, si pomagati in hkrati uživati v tem hobiju. Biti pri lovu z dušo in srcem. Seveda sodi k temu tudi odstrel, tudi to ima svojo vrednost, da skrbimo za pravilni odstrel, saj s tem preprečujemo prenaselitev divjadi in zadržujemo razvoj raznih bolezni. Ker pa lovec velikokrat ni tako na »dobrem glasu« pri kmetih in nekateri ljudeh, moramo biti res previdni. Poskusimo ljudem na lep, prijazen način predstaviti lovstvo in lov, jih poskušati izobraziti vsaj do mere, da bodo začeli ceniti lovca.

Lov nas spremlja že od začetka človeštva, res da se je kdaj preveč prevesil v željo po športnem streljanju, ko so imele vrednost le »trofeje«, ampak ravno mi smo lahko dokaz, da se tako več ne dela.

8 PRILOGE

Priloga 1: Lovne dobe.

srna		
- srnjak, lanščak	od 1. maja do 31. oktobra	
- srna, mladiči obeh spolov	od 1. septembra do 31. decembra	
- mladica	od 1. maja do 31. decembra	
navadni jelen		
- jelen	od 16. avgusta do 31. decembra	
- košuta	od 1. septembra do 31. decembra	
- teleta obeh spolov	od 1. septembra do 31. januarja	
- junica, lanščak	od 1. julija do 31. januarja	
damjak		
- jelen	od 16. avgusta do 31. decembra	
- košuta	od 1. septembra do 31. decembra	
- teleta obeh spolov	od 1. septembra do 31. januarja	
- junica, lanščak	od 1. julija do 31. januarja	
muflon		
- oven, lanščaki obeh spolov in jagnjeta obeh spolov	od 1. avgusta do 28. februarja	
- ovca	od 1. avgusta do 31. decembra	
gams		
- kozel, koza, kozliči obeh spolov, enoletni obeh spolov	od 1. avgusta do 31. decembra	
kozorog		
- kozel, koza, kozliči obeh spolov, enoletni obeh spolov	od 1. avgusta do 31. decembra	
divji prašič		
- merjasec	od 1. januarja do 31. decembra	
- svinja	od 1. julija do 31. januarja	
- ozimci in lanščaki obeh spolov	od 1. januarja do 31. decembra	
poljski zajec		od 1. oktobra do 15. decembra
kuna belica, kuna zlatica		od 1. novembra do 28. februarja
jazbec		od 1. avgusta do 31. decembra
lisica		od 1. julija do 15. marca
rakunasti pes		od 1. avgusta do 31. marca
šakal		od 1. julija do 15. marca
navadni polh		od 1. oktobra do 30. novembra
alpski svizec		od 1. septembra do 30. oktobra
pižmovka		od 1. januarja do 31. decembra
nutrija		od 1. januarja do 31. decembra
fazan		od 1. septembra do 28. februarja
poljska jerebica (gojena)		od 1. septembra do 15. novembra
raca mlakarica		od 1. septembra do 15. januarja
šoja		od 1. avgusta do 28. februarja
sraka		od 1. avgusta do 28. februarja
siva vrana		od 1. avgusta do 28. februarja

Priloga 2: Obrazec za prijavo škode od divjadi lovski družini.

Obraze za prijavo škode od divjadi lovski družini

Lovska zveza Slovenije

.....
(ime in priimek oškodovanca)

.....
(davčna številka)

.....
(naslov in pošta oškodovanca)

.....
(številka transakcijskega računa, banka)

.....
(mobilna telefonska številka)

.....
(MID)

PRIJAVA ŠKODE OD DIVJADI LOVSKI DRUŽINI

Lovski družini..... (ime LD) iz (kraj) prijavljam škodo

povzročeno od divjadi, na moji parceli št., k. o.

Opis škode po divjadi

Datum nastanka škode:

Datum, ko je bila škoda opažena:

.....

.....

Vrsta divjadi, ki je škodo povzročila:

Vrsta poškodovane ali uničene kulture

.....

.....

Obseg škode v ha:

Obseg škode v kg:

Ocena škode v EUR:.....

Opis škode:

Vrsta škode (delo ali material)	Količina škode v ha ali kg	Cena na enoto količine v EUR/enoto	Skupaj škoda v EUR

Potrebni ukrepi za sanacijo škode od divjadi in morebitni izvedeni zaščitni ukrepi za preprečitev: _____

Datum prijave škode:

Podpis oškodovanca:

.....

.....

Priloga 3: Obrazec za prijavo škode od zavarovanih vrst prostoživečih živali.

ZAVOD za GOZDOVE
SLOVENIJE

Območna enota Celje
Odsek za gozdne živali in lovstvo

Številka:.....

Datum:....., ura:.....

Zadeva: **Prijava škode od zavarovanih vrst prostoživečih živali**

.....
(ime in priimek)

.....
(ulica, kraj)

.....; tel. št.:.....
(pošta)

prijavljam škodo, ki je nastala na (navedite: kraj nastanka škode; vrsto, ki je škodo povzročila; objekt poškodbe; približen obseg škode):.....

.....

.....

.....

Prijavo prejel:..... Podpis oškodovanca:.....
(ime in priimek) (ime in priimek)

Oceno škode opravil:

Dne: v času od ure do ure.

Skupaj porabljenih ur:

Število nadur:

Za oceno škode je uporabljeno vozilo: službeno lastno

Število prevoženih kilometrov:

Podpis pooblaščenca:

Žig OE

Priloga 4: Tabela prikazuje 10-letno škodo v € s strani divjih prašičev in srnjadi.

LETO	DIVJI PRAŠIČI	SRNJAD
2007	19.309,60 €	4.786,24 €
2008	26.433,84 €	2.705,78 €
2009	16.888,65 €	5.218,53 €
2010	21.475,53 €	2.490,20 €
2011	23.285,25 €	1.944,00 €
2012	27.589,63 €	1.145,60 €
2013	25.061,78 €	1.102,10 €
2014	23.298,53 €	1.967,11 €
2015	23.490,03 €	1.095,82 €
2016	25.787,75 €	770,91 €
2017	29.599,97 €	1.986,12 €
SKUPAJ:	262.220,56 €	25.212,41 €

Priloga 5: Tabela prikazuje 10-letni odvzem divjih prašičev.

LETO	ŠT. ODVZEMA
2007	207
2008	295
2009	295
2010	419
2011	347
2012	574
2013	330
2014	550
2015	549
2016	546
2017	773

Priloga 6: Prikaz 10-letnega odvzema srnjadi.

LETO	ŠT. ODVZEMA
2007	4245
2008	4176
2009	4183
2010	4191
2011	4055
2012	4310
2013	4219
2014	4265
2015	4305
2016	4286
2017	4398

Priloga 7: Tabela škode po posameznih kulturah leta 2007–2017.

LETO	KORUZA	TRAVNIKI	GOZD	ŽITARICE	KROMPIR	SKUPAJ
2007	12.141,37 €	8.298,11 €	0,00 €	488,57 €	172,50 €	21.100,55 €
2008	12.494,58 €	13.608,42 €	0,00 €	784,75 €	110,00 €	26.997,75 €
2009	6.320,69 €	10.517,98 €	0,00 €	772,61 €	200,00 €	17.811,28 €
2010	12.075,68 €	10.624,35 €	0,00 €	240,90 €	371,00 €	23.311,93 €
2011	3.758,52 €	19.174,82 €	37,00 €	92,41 €	549,60 €	23.612,35 €
2012	14.175,79 €	13.583,11 €	0,00 €	1.053,42 €	85,00 €	28.897,32 €
2013	6.250,82 €	18.052,01 €	0,00 €	512,95 €	1.050,00 €	25.865,78 €
2014	9.137,72 €	12.164,05 €	140,00 €	1.336,48 €	932,20 €	23.710,45 €
2015	7.420,89 €	15.136,32 €	0,00 €	839,28 €	580,00 €	23.976,49 €
2016	7.897,52 €	16.303,20 €	0,00 €	1.456,24 €	452,00 €	26.108,96 €
2017	10.678,41 €	18.129,39 €	0,00 €	1.075,00 €	353,80 €	30.236,60 €

Priloga 8: Tabela vremenskih razmer od leta 2006 do 2016.

LETO	Tpov	pad
2006	10,4	969
2007	11,2	1056
2008	10,7	1254
2009	10,7	1088
2010	9,9	1208
2011	10,5	803
2012	10,7	1106
2013	10,7	1162
2014	11,8	1436
2015	11	1032
2016	10,6	1160

9 VIRI IN LITERATURA

1. ARSO, podatki o vremenu, dostopno na URL naslovu: <http://meteo.arso.gov.si/met/sl/climate/> (17. 1. 2019)
2. Černe. L., Preprečevanje in ocenjevanje škod od divjadi na kmetijskih rastlinah, 2004, Ljubljana, Lovska zveza Slovenije.
3. KOREN, I., diplomska naloga Razvoj populacij divjadi v severozahodni Sloveniji s poudarkom na divjih prašičih (*Sus scrofa* L.) in jelenu (*Cervus elaphus* L.), dostopna na URL naslovu: http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/md_koren_iztok.pdf (31. 1. 2019).
4. Laznik Ž. 2008. Divji prašič je velik škodljivec. Moj mali svet, 40, 4: 38-39
5. LD Bohor., 50 let LD Bohor – Planina pri Sevnici, 1996, Planina pri Sevnici, LD Bohor Planina pri Sevnici.
6. Leskovic, B. in Pičulin, I., Divjad in lovstvo, Lovska zveza Slovenije, 2012, Ljubljana, Zlatorogova knjižnica.
7. Letni načrt za Svinjsko-Kozjansko lovskoupravljalno območje za leto 2011, dostopen na URL naslovu: http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/GGO/LUO/DLUN_9._Savinjsko_Kozjansko_LUO_2011_2020.pdf (12. 1. 2019).
8. Obrazec za prijavo škode od divjadi, priloga, dostopen na URL naslovu: http://www.zgs.si/delovna_podrocja/gozdne_zivali_in_lovstvo/obrazci_prijava_skode_od_divjadi/index.html (16. 1. 2019).
9. Osrednji Slovenski Lovsko-informacijski Sistem, podatki o odvzemu divjadi, dostopno na URL naslovu: <http://oslis.gozdis.si/> (31. 1. 2019).

10. Prosto živeče živali srnjad, Lovska zveza Slovenije, dostopno na URL naslovu: http://www.lovska-zveza.si/lzs/prostozivece_zivali/sesalci/srna (30. 1. 2019).

11. Zavarovane živalske vrste, Lovska zveza Slovenije (Elektronski vir), dostopno na URL naslovu: http://www.lovska-zveza.si/lzs/prostozivece_zivali/zavarovane_vrste (16. 1. 2019).